

Arquitectura de les titulacions de grau i de postgrau. El model UAB

Acord del Consell de Govern de 29 de setembre de 2005

Presentació

El present document té com a finalitat presentar la proposta d'un model per a programar de manera articulada els estudis de grau i de postgrau a la UAB en el marc de l'espai europeu d'educació superior i sobre la base dels reials decrets (RD 55/2005 i 56/2005 de 21 de gener) que estableixen l'estructura dels ensenyaments universitaris i la regulació dels estudis oficials de grau i de postgrau.

El procés de convergència europea ens ofereix l'oportunitat de fer una transformació dels estudis que tinguí en compte l'oferta global de la universitat i, alhora, amb una visió de conjunt, que visualitzi l'articulació dels nivells i cicles d'estudis amb els seus corresponents títols de grau, de màster i de doctor. El conjunt ha de constituir una oferta d'estudis de qualitat, diversificada i prou articulada per tal que resulti atractiva per als estudiants i competitiva envers les universitats europees.

La configuració d'un model propi és una aposta de la UAB per:

- a) Potenciar el valor i els avantatges de ser una universitat de campus.
- b) Integrar la docència i la recerca de qualitat.
- c) Fomentar la internacionalització i la mobilitat.

Objectius

La proposta que es presenta respon a un doble objectiu:

1. Fer l'adaptació a l'espai europeu d'educació superior d'acord amb un model propi de la UAB. Es tracta d'un model general que ha de complir dues funcions. Cara als estudiants, el model ha de servir per a presentar de manera integrada l'oferta formativa de la universitat i al mateix temps ha de facilitar la visualització de diferents recorreguts curriculars en funció de les expectatives de formació i de trajectòries universitàries diverses dins i fora de la UAB. Cara a la institució, cal veure el model com una proposta per a organitzar els estudis, atès que preveu la integració i l'harmonització de titulacions de diferent format i estableix les línies generals dels criteris bàsics que hauran de regir l'elaboració dels plans d'estudis de grau i de postgrau.
2. Iniciar un procés de disseny de titulacions a partir d'un marc de referència compartit i no exclouent. Es tracta d'un procés que serà progressiu, escalable i susceptible de ser revisat. Tanmateix, haurà d'anar acompanyat de la

introducció dels crèdits ECTS i d'un canvi també progressiu de paradigma docent. En aquesta línia, podem dir que entrem en un veritable procés de transformació de les titulacions, en lloc d'encetar un nou període d'adaptació de plans d'estudis.

Punt de partida: senyes d'identitat

Es parteix de la consideració que convé disposar d'un model que doni senyes d'identitat a l'oferta d'estudis de la UAB, per a la qual cosa es prenen en consideració els elements següents:

- Optimització dels avantatges comparatius que es deriven de ser una universitat de campus, reconeguda per la seva recerca, pels seus doctorats de qualitat i pel grau d'internacionalització assolit.
- Model d'oferta d'estudis de grau i postgrau que mostri clarament la diferència respecte de les altres universitats de l'entorn, per tal que venir a la UAB esdevingui un valor afegit.
- Una estructura de titulacions que afavoreixi la mobilitat geogràfica.
- Una estructura que afavoreixi la mobilitat vertical (des del grau vers els diferents postgraus) i la mobilitat transversal (dins dels graus i dins dels postgraus).
- Model general per a gairebé la totalitat dels estudis, amb les excepcions previstes de les titulacions que disposen de directrius europees (Medicina, Veterinària, etc.).

Requisits

- Una arquitectura de titulacions que convergeixi amb l'espai europeu, és a dir, compatible amb els models que s'estan adoptant en la majoria de països i d'universitats europees.
- Concepció dels estudis de grau i de postgrau com a servei públic pel que fa a objectius, continguts i preus. Per aquest motiu un percentatge alt dels estudis ha de conduir a l'obtenció de títols oficials.
- Una estructura de titulacions que harmonitzi els estudis de grau de diferent durada i els de diferent volum de crèdits de continguts formatius comuns, d'acord amb el que estableixin les directrius pròpies de cada títol.
- Una oferta d'estudis de grau que creixi harmònicament vers el postgrau.
- Una estructura de programes de postgrau que integri ensenyaments conduents a l'obtenció dels títols oficials de màster i de doctor.
- Concepció modular dels ensenyaments de postgrau
- Presència d'un marge de flexibilitat en la configuració dels *curricula*.

Marc normatiu dels estudis de grau i de postgrau

Alguns aspectes que cal prendre en consideració del reial decret que regula els estudis de **grau** són els següents:

- Els ensenyaments de grau han de propiciar que els estudiants aconseguixin una formació universitària que reuneixi coneixements generals bàsics, coneixements transversals relacionats amb la seva formació integral, i també capacitats i coneixements específics orientats a la seva incorporació a l'àmbit laboral.
- El Govern estableix els títols universitaris específics de grau i les condicions a les quals han d'ajustar-se les universitats per a l'elaborar els plans d'estudis (directrius generals pròpies). És permès que les universitats diversifiquin la seva oferta i estableixin itineraris de lliure configuració curricular.
- Les directrius generals comunes estableixen que:
 - El nombre total de crèdits dels títols de grau està comprès entre 180 i 240.
 - Poden ésser exclosos d'aquests crèdits els projectes de final de carrera i les pràctiques tutelades quan derivin de normes o decisions establertes a la Unió Europea, o bé quan, d'acord amb la normativa vigent, constitueixin un requisit per a l'exercici d'activitats professionals regulades. També poden ésser exclosos els crèdits corresponents al coneixement d'idiomes. Aquests aspectes han de quedar regulats en les directrius generals pròpies de cada títol.
 - Tots els plans d'estudis conduents a un mateix títol oficial han de tenir el mateix nombre de crèdits.
- Les directrius generals pròpies han de fixar el nombre de crèdits per al conjunt dels continguts formatius comuns que ha d'estar comprès entre el 50% i el 75% del total dels crèdits de la titulació. Els continguts formatius comuns han de quedar especificats en matèries i crèdits.

Pel que fa al reial decret que regula els estudis de **postgrau**, convé destacar els aspectes següents:

- Els estudis oficials de postgrau inclouen el segon i tercer cicles d'educació universitària.
- La seva finalitat és que l'alumne s'especialitzi en la seva formació acadèmica, professional o investigadora, mitjançant programes conduents al títol de màster o doctor.
- Les universitats podran admetre titulats de l'estranger sense l'homologació dels seus títols un cop comprovat que acrediten una formació equivalent a la dels titulats espanyols. Els títols obtinguts tindran validesa oficial.
- Podran accedir als estudis oficials de postgrau els estudiants que sense estar en possessió del títol acreditin haver superat 180 crèdits, entre els quals han de figurar tots els continguts formatius comuns corresponents a un títol de grau.
- L'estudiant podrà accedir a qualsevol programa oficial de postgrau i a qualsevol universitat, sempre que sigui admès per l'òrgan responsable del programa i compleixi els requisits establerts per la universitat.
- Una universitat no pot aprovar dos o més programes si coincideixen substancialment els objectius i els continguts.
- Els programes oficials de postgrau han de ser avaluats per l'ANECA, o pels òrgans d'avaluació que les comunitats autònomes determinin.

- Els estudis de segon cicle conduents al títol de màster han de tenir entre 60 i 120 crèdits, dedicats a la formació, especialitzada o multidisciplinària, dirigida a l'especialització acadèmica o professional, o a la iniciació a la recerca.
- Els estudis oficials de màster podran incorporar especialitats que es corresponguin amb el seu àmbit científic, humanístic, tecnològic o professional.
- El Govern podrà establir directrius pròpies i requisits especials per als estudis de màster quan amb aquest títol es puguin exercir activitats professionals regulades.
- L'òrgan responsable del programa fixarà el nombre mínim de crèdits i les matèries que farà cada estudiant en funció de la seva formació.
- La finalitat del tercer cicle serà la formació avançada del doctorand en les tècniques d'investigació.
- En els programes de postgrau, la universitat establirà les línies d'investigació, els professors i investigadors que dirigiran tesis doctorals, el nombre màxim d'estudiants, els criteris d'admissió i selecció i, si escau, la programació i els requisits de formació metodològica o científica.
- L'estudiant que tingui 60 crèdits o més en programes de postgrau o posseeixi el títol de màster, podrà sol·licitar ser admès al doctorat sempre que hagi cursat 300 crèdits com a mínim entre estudis de grau i de postgrau.

Model general UAB

L'escenari pel que fa al grau és que les directrius pròpies dels diferents títols definiran algunes titulacions oficials de 180 crèdits ECTS i un nombre relativament important de titulacions oficials de 240 crèdits ECTS. Tanmateix cal preveure que els mateixos estudis, en altres països, puguin tenir una durada diferent. Es tracta, doncs, d'un recorregut que queda ben definit en el seu punt d'origen però no delimitat en el seu punt final.

Quant al postgrau, i concretament en referència amb el segon cicle, cal considerar que els estudis de màster poden tenir una durada variable segons la formació prèvia, però amb un contingut mínim de 60 i màxim de 120 crèdits ECTS. En aquest cas, el concepte d'acumulació de crèdits ens porta a un escenari on el recorregut queda indefinit en el seu punt d'origen i delimitat en el punt final, que són els 300 crèdits necessaris per a accedir al tercer cicle.

A la vista dels dos escenaris el model d'arquitectura de titulacions que es proposa, expressat en crèdits, és el de $180+(60)+60$.

Aquest model respon a la voluntat de la UAB de fer una oferta d'estudis comparable a la de bona part de les universitats europees, i també d'apostar per afavorir la mobilitat dels estudiants. Es parteix d'una primera estructura o titulació base de 180 ECTS que ha de conduir a l'obtenció del títol oficial, quan així ho estableixin les directrius generals pròpies, o bé a l'obtenció d'un títol propi de la UAB en els altres casos. La segona estructura, de 60 crèdits, té la funció d'intercanvi entre el model $180+120$ que predomina a Europa i el model $240+60$ que predominarà a Espanya. El seu contingut serà versàtil i l'estudiant

podrà decidir si opta per un itinerari amb continguts de grau o bé per continguts d'un programa de postgrau. Un cop completats s'obtindrà, quan sigui el cas, el títol oficial de grau. L'última estructura de 60 crèdits ECTS condueix a l'obtenció del títol de màster.

Concreció del model en els estudis de grau

Els continguts dels estudis de grau es poden estructurar en tres mòduls:

1. **Continguts formatius comuns**, que seran de compliment obligat atès que figuraran en les directrius generals pròpies de cada titulació.
2. **Continguts formatius específics**, que correspondran a les matèries que els centres estableixin en funció dels objectius i el perfil de formació de cada titulació. Els centres també establiran quins continguts han de tenir caràcter obligatori i optatiu.
3. **Itinerari de lliure configuració curricular** que permetrà a l'estudiant personalitzar el seu currículum. La introducció d'itineraris parteix de la base que cal redefinir el concepte de lliure elecció, i també l'oferta d'assignatures d'universitat i el reconeixement de crèdits. Es prefiguren com a oferta de caràcter transversal que poden ser d'un àmbit afí al de la titulació o bé d'un àmbit complementari. Els itineraris formaran part de l'oferta d'estudis de la UAB adreçada a tots els estudiants. El concepte d'itinerari també inclou el reconeixement de les estades d'intercanvi en altres universitats.

El pes de cada mòdul dependrà del percentatge de continguts formatius comuns que es fixi en cada títol. A continuació es presenta una proposta de distribució dels diferents mòduls de continguts:

Titulacions	CFC %	CFC	CFE	ILC	TOTAL
180 crèdits ECTS	50%	90	60	30	180
	75%	135	15	30	180
240 crèdits ECTS	50%	120	60	60	240
	75%	180	0	60	240

CFC: continguts formatius comuns
CFE: continguts formatius específics
ILC: itinerari de lliure configuració

En les titulacions de 180 crèdits ECTS els itineraris de lliure configuració flexibilitzen el currículum, i a més compleixen la funció d'afavorir la formació transversal, el coneixement de llengües i la mobilitat, ja que es corresponen

amb la durada d'un semestre. La formació rebuda en funció de l'itinerari escollit per l'estudiant es pot reconèixer en el suplement europeu al títol.

En les titulacions de 240 crèdits ECTS, està previst que els itineraris de lliure configuració curricular es cursin el darrer any. Tal com s'ha expressat en el model general, tenen la funció d'intercanvi entre el grau i el postgrau. Per a l'estudiant, el model de grau presentat li suposa disposar d'un ventall important de possibilitats a l'hora de personalitzar el seu currículum. Els itineraris poden constituir opcions amb objectius de formació diferenciats. Es poden destacar les possibilitats següents:

- Cursar un itinerari d'una altra disciplina. En aquest cas, es pot reconèixer com un *minor* i fer constar en el suplement europeu al títol. Per exemple, un itinerari de Dret com a *minor* per a un estudiant d'ADE, que li pot facilitar cursar posteriorment un màster de Dret.
- Realitzar una estada en una universitat europea, bé sigui per a fer un curs de grau que complementi la seva formació, bé sigui per cursar un màster, ja que amb el títol propi es podrà accedir al postgrau de moltes universitats. El seu reconeixement figuraria en el suplement europeu al títol com a Menció europea.
- Accedir a un programa de postgrau de la UAB.
- Cursar mòduls de diferents itineraris de lliure configuració entre els que estableixi la Universitat.

Concreció del model en els estudis de postgrau

Els estudis de postgrau s'organitzen mitjançant els programes oficials de postgrau. Un programa s'estructura a partir dels continguts que configuren el segon cicle i de les línies de recerca a les quals es podran adscriure els estudiants quan accedeixin al tercer cicle. En el segon cicle hi distingim tres tipus de continguts:

1. **Continguts de formació acadèmica avançada.** Es poden referir a continguts d'especialització en l'àmbit d'una disciplina i també a continguts d'anivellament quan els programes són de caire multidisciplinar.
2. **Continguts d'especialització professional.** Són els que preparen per a l'exercici d'una professió d'acord amb les necessitats i demandes de la societat. Poden incloure estades de pràctiques en empreses i en institucions.
3. **Continguts d'iniciació a la recerca.** Proporcionen el coneixement de la metodologia d'investigació i apropen l'estudiant a l'ús de les tècniques i dels recursos específics per a fer recerca en un determinat àmbit d'especialització. Poden incloure la realització d'un treball de recerca.

Concepció modular: atès que cal preveure una presència important de programes oficials de postgrau que siguin interdepartamentals o interuniversitaris, es proposa una estructura modular dels continguts amb mòduls de 15 crèdits ECTS. Aquesta seria l'aportació mínima d'un departament o d'una universitat a un programa.

Titulació de màster: un programa oficial de postgrau porta incorporat la definició d'un o diversos perfils de formació. Cadascun dels perfils està associat a un títol de màster o a una especialització dins d'un mateix màster. L'oferta de titulacions dependrà de la quantitat de mòduls que inclogui el programa. Es prefiguren tres tipologies de títols de màster:

- **Màsters d'especialització acadèmica** estructurats a partir dels mòduls de formació acadèmica avançada.
- **Màsters d'especialització professional** estructurats a partir dels mòduls d'especialització professional, si bé poden incloure també alguns mòduls de formació acadèmica avançada.
- **Màsters d'iniciació a la recerca** estructurats a partir dels mòduls d'iniciació a la recerca i dels de formació acadèmica avançada, si és el cas.

L'admissió d'un estudiant a un programa oficial de postgrau haurà d'anar acompanyada de l'especificació de tots els mòduls que li caldrà cursar per a l'obtenció del títol de màster pel qual hagi optat.

Els estudiants també poden optar per cursar uns determinats mòduls sense configurar una titulació, ja que el títol no constitueix un requisit per a accedir al tercer cicle.

Els diferents programes haurien d'establir un itinerari de 60 crèdits amb mòduls de formació acadèmica avançada per a oferir als estudiants de grau que gaudeixin d'un títol propi de la UAB.

Articulació de l'oferta d'estudis

L'articulació de l'oferta d'estudis a la UAB serà el resultat de desenvolupar el model presentat tot conjugant la perspectiva de la programació dels estudis amb la dels recorreguts curriculars que permetran l'obtenció dels diferents títols.

Des de la perspectiva de la programació, deixant de banda els casos excepcionals de les titulacions amb directrius europees, es podran distingir quatre tipus d'estudis:

1. Estudis de grau de 180 crèdits ECTS que dissenyaran i programaran els centres, i que donaran lloc a un títol oficial o bé a un títol propi, segons les directrius pròpies de cada títol.
2. Itineraris de campus que dissenyarà la Universitat i que programaran els centres. Aquests itineraris configuraran l'oferta de lliure elecció i podran ser reconeguts com a *minors* quan l'estudiant superi 60 crèdits ECTS d'un mateix itinerari.
3. Estudis del segon cicle del postgrau que tindran entre 60 i 120 crèdits ECTS, i que conduiran al títol de màster. Els centres, els departaments i els instituts intervindran en el seu disseny i programació.
4. Estudis de doctorat la responsabilitat dels quals recaurà en els departaments i en l'Escola de Postgrau.

Els recorreguts curriculars als quals podrà optar l'estudiant seran els següents:

a) Estudis de grau

1. Cursar una titulació de grau de 180 crèdits ECTS que condueixi a un títol oficial.
2. Cursar una titulació de grau de 180 crèdits ECTS que condueixi a un títol propi de la UAB.
3. Cursar una titulació de grau de 240 crèdits ECTS que condueixi a un títol oficial. Superats els primers 180 crèdits ECTS, que han d'incloure necessàriament tots els continguts formatius comuns, l'estudiant podrà optar per obtenir el títol propi que li donarà accés al postgrau, o per completar els 60 crèdits mitjançant un itinerari de l'oferta UAB. En ambdós casos, una vegada hagi acumulat 240 crèdits ECTS, podrà optar al títol oficial.

b) Estudis de postgrau (segon cicle). Els estudiants graduats, amb independència de la durada dels seus estudis de grau, podran sol·licitar ser admesos per a cursar:

1. Titulacions de màster amb un nombre de crèdits comprés entre 60 i 120 crèdits ECTS. L'obtenció del títol de màster no estarà condicionada a l'acumulació de 300 crèdits ECTS.
2. Mòduls d'un programa de postgrau o més.

c) Estudis de postgrau (tercer cicle). Els estudiants, amb independència de disposar d'un títol de màster o no, podran sol·licitar ser admesos al doctorat quan hagin cursat 300 crèdits ECTS, d'entre els quals 60 com a mínim han de correspondre a estudis de postgrau.

Descriptors dels resultats d'aprenentatge

En el procés de construcció de l'EEES està previst que els diferents països elaborin el seu marc de qualificacions¹ per a l'espai europeu d'educació superior. Aquests marcs defineixen les principals característiques del sistema d'educació superior de cada país i inclouen, entre altres aspectes, les titulacions a què donen lloc els diferents nivells en què s'estructura el sistema. Un element destacat és la recomanació d'incloure, per a cada nivell d'estudis, uns descriptors relatius als resultats d'aprenentatge, entesos com "el que s'espera que un estudiant sàpiga, compregui i/o sigui capaç de fer en finalitzar un període d'aprenentatge".

Annex a aquest document s'inclouen els descriptors dels resultats d'aprenentatge associats als tres cicles dels estudis universitaris, anomenats "descriptors de Dublín", els quals han estat elaborats per un grup de treball de

¹ Qualsevol títol, diploma o certificat emès per una autoritat competent que dona fe que s'han obtingut uns resultats d'aprenentatge després d'haver completat un pla d'estudis d'educació superior reconegut.

la Joint Quality Initiative i han esdevingut un referent a l'hora de definir els nivells de les titulacions de l'EEES.

Els descriptors enuncien de manera genèrica les expectatives relatives a: coneixements i comprensió, aplicació de coneixements, elaboració de judicis, habilitats de comunicació i habilitats d'aprenentatge. Com es pot comprovar no són exhaustius i cal interpretar-los per a cada disciplina. Això no obstant, constitueixen uns bons indicadors dels nivells mínims que han de superar els estudiants en finalitzar cada cicle d'estudis. Tanmateix poden servir d'ajuda a l'hora de preparar les guies docents, ja que el grau exigible d'assoliment de competències dependrà de la ubicació d'una assignatura en un determinat cicle d'estudis.

Bellaterra, setembre de 2005

ANNEX: DESCRIPTORS DE DUBLÍN

*Las Titulaciones que expresan la consecución del **primer ciclo** se conceden a los alumnos que:*

hayan demostrado conocimientos y comprensión en un campo de estudio que crece a partir de su educación secundaria general, y se suele encontrar a un nivel que, si bien se apoya en libros de texto avanzados, incluye algunos aspectos que se compondrán de conocimientos procedentes de la vanguardia de su campo de estudio;

sepan aplicar sus conocimientos y comprensión a su trabajo o vocación a través de un método profesional y posean competencias que suelen demostrarse por medio de la elaboración y defensa de argumentos y la resolución de problemas dentro de su campo de estudio;

posean la capacidad de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro de su campo de estudio) para formar juicios a los que se incorpore la reflexión sobre conceptos relevantes de índole social, científica o ética;

puedan comunicar información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado;

hayan desarrollado aquellas habilidades de aprendizaje necesarias que les permitan emprender estudios posteriores con un alto grado de autonomía.

Las Titulaciones que expresan la consecución del **segundo ciclo** se conceden a alumnos que:

hayan demostrado conocimientos y comprensión que se fundan, derivan y/o amplían a partir de los típicamente asociados con el primer ciclo que les aporte una base u ocasión para ser originales en el desarrollo y/o aplicación de ideas, a menudo en un contexto de investigación;

sepan aplicar tanto sus conocimientos y comprensión como su capacidad de resolución de problemas en entornos nuevos o poco conocidos dentro de contextos más amplios (o multidisciplinares) relacionados con su campo de estudio;

posean la capacidad tanto de integrar conocimientos y enfrentarse a la complejidad como la de formular juicios a partir de una información incompleta o limitada, si bien incluyendo reflexiones sobre las responsabilidades sociales y éticas vinculadas a la aplicación de sus conocimientos y juicios;

sepan comunicar tanto sus conclusiones como los conocimientos y razones últimas que las sostienen a públicos especializados y no especializados de un modo claro y sin ambigüedades;

posean las habilidades de aprendizaje que les permitan continuar estudiando en un modo que habrá de ser en gran medida autodirigido o autónomo.

Las Titulaciones que expresan la consecución del **tercer ciclo** se conceden a los alumnos que:

hayan demostrado tanto una comprensión sistemática de un campo de estudio como el dominio de las habilidades y métodos de investigación relacionados con dicho campo;

hayan demostrado la capacidad de concebir, diseñar, poner en práctica y adoptar un proceso sustancial de investigación con seriedad académica;

hayan realizado una contribución a través de una investigación original que extienda las fronteras del conocimiento desarrollando un corpus sustancial, parte del cual merezca publicación referenciada a nivel nacional o internacional;

sean capaces de análisis crítico, evaluación y síntesis de ideas nuevas y complejas;

sepan comunicarse con sus colegas, con la comunidad académica en general y con la sociedad en general acerca de sus áreas de conocimiento;

sea de esperar que sean capaces de fomentar, en contextos académicos y profesionales, el avance tecnológico, social o cultural dentro de una sociedad basada en los conocimientos.